

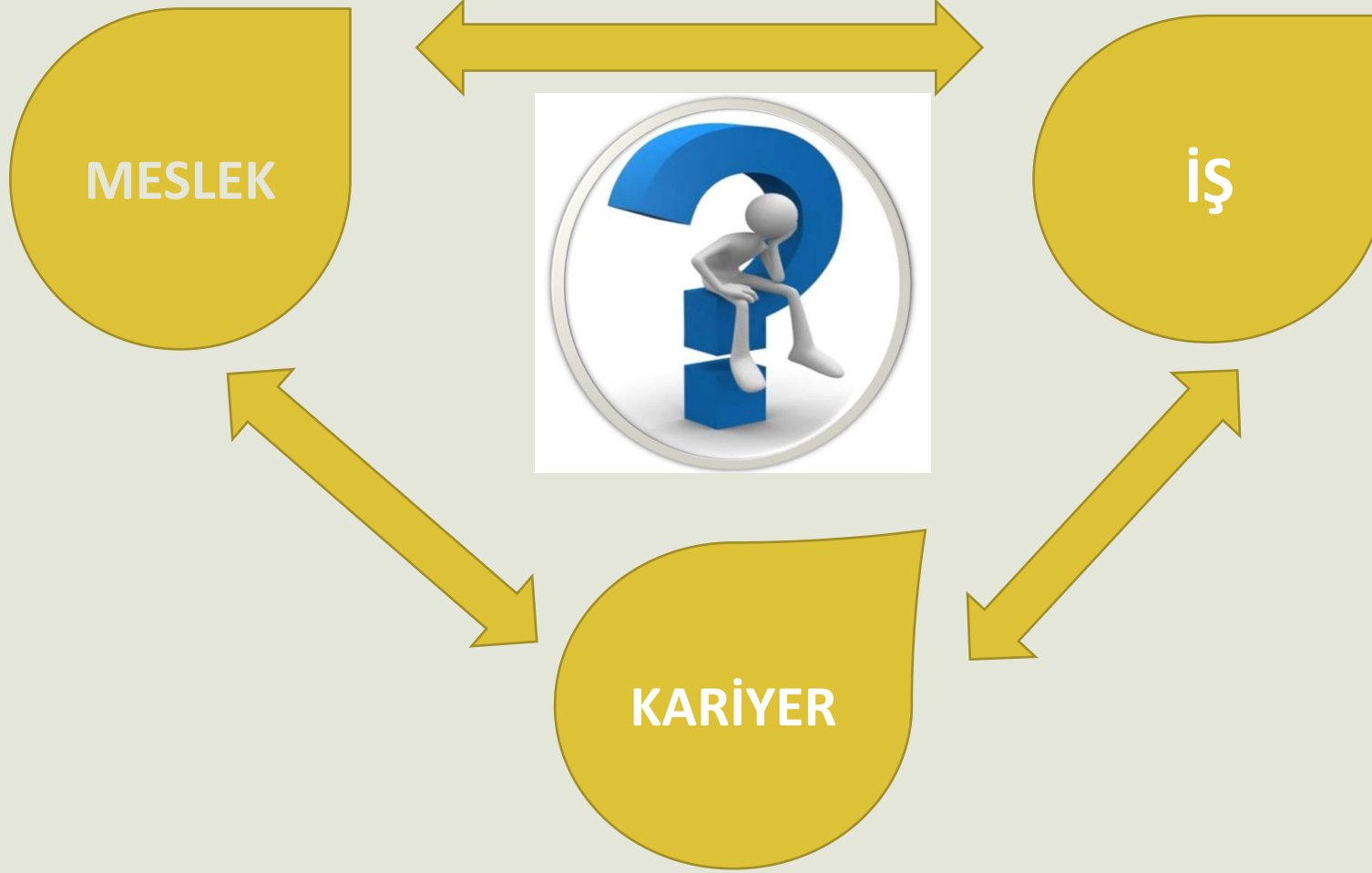
Etkili Mesleki İletişim ve Kariyer Planlaması – VI

TEMEL KAVRAMLAR VE KARIYER GELİŞİM SÜRECİ

- **Kariyer ve Temel Kavramlar**
- **Kariyer Gelişimi**
- **Kariyer Gelişim Sürecini Etkileyen Faktörler**

TEMEL KAVRAMLAR VE KARIYER GELİŞİM SÜRECİ

Kariyer ve Temel Kavramlar

TEMEL KAVRAMLAR VE KARIYER GELİŞİM SÜRECİ

■ *Meslek (Occupation):*

- Bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, diğer insanlara yararlı bir hizmet ya da ürün sağlamaya yönelik olan, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı etkinlikler bütünüdür (Yeşilyaprak, 2011).

TEMEL KAVRAMLAR VE KARIYER GELİŞİM SÜRECİ

■ Mesleklerin Genel Özellikleri:

- Bir meslek, toplumda kaçınılmaz olan bir gereksinimi karşılar. İnsanların ihtiyaçları açısından gerekli hizmetler sunar.
- Meslek, bireyin sadece kendi doyumunu için değil aynı zamanda başkaları içinde yapılan bir uğraştır.
- Meslek, sistemli bir eğitimle kazanılmış özel bilgi ve becerilere dayalıdır. O mesleği icra edebilmek için gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmış olmak gerekir.
- Meslekler, araştırma, tecrübe ve deneylerle geliştirilerek zamanla kendine özgü teknik ve yöntemlere sahip olurlar.
- Mesleğe alınacakları seçerken ve yetiştirirken belli bir standartlar takımının uygulanması gereklidir.
- Mesleklerin toplumca kabul edilmiş etki değerleri ve ilkleri vardır (Yeşilyaprak, 2011).

TEMEL KAVRAMLAR VE KARIYER GELİŞİM SÜRECİ

■ *İő (Job):*

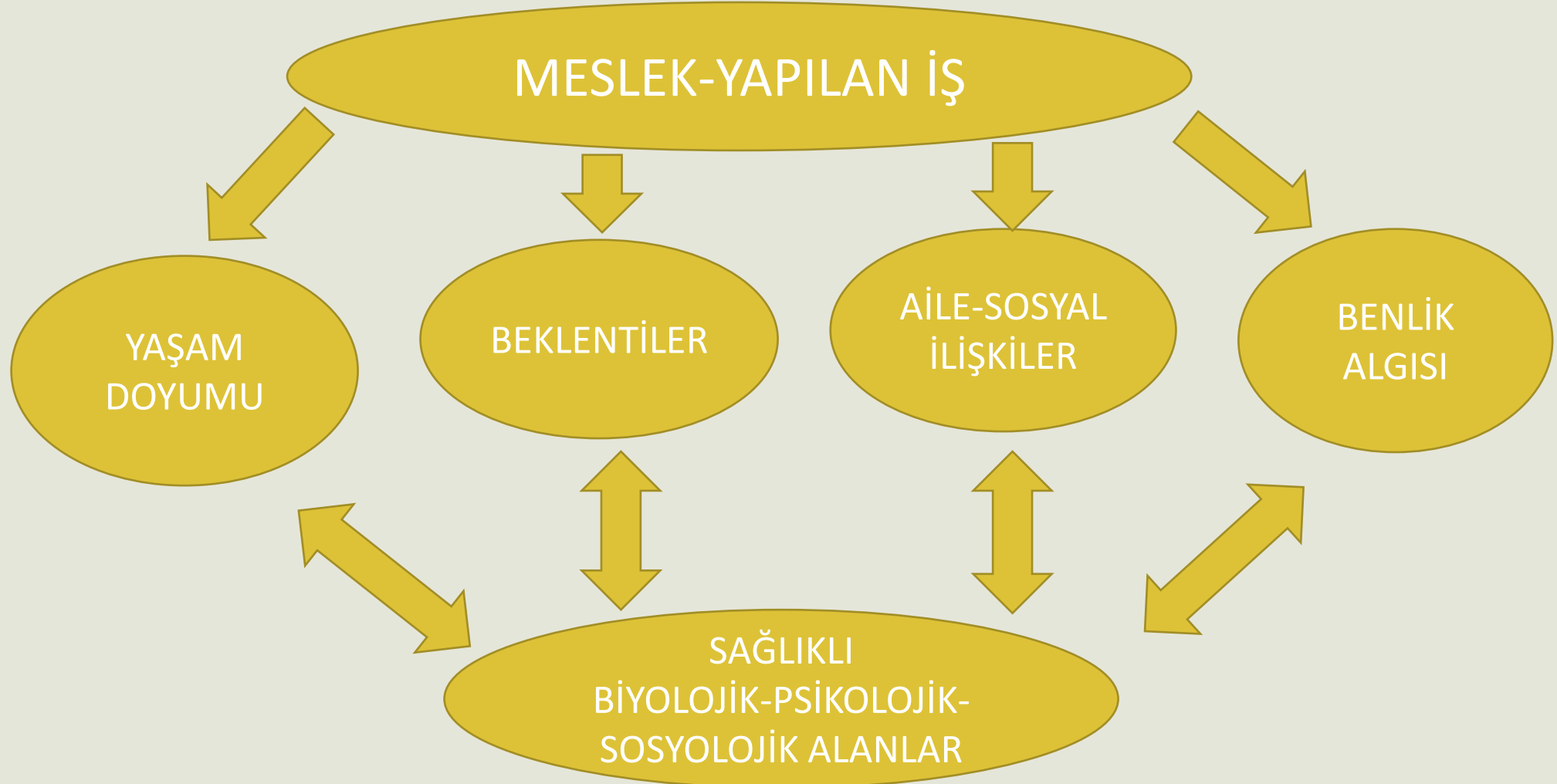
- Toplum yaőamında hepimiz bir meslek sahibi olma, bir iő yapma ve etkin olma ihtiyacı içindeyiz. Çünkü insan ile yaşam arasındaki en kuvvetli bağ “iő”tir.
- Yaptığımız iő, yaőamdaki diğer rollerimizi ve yaşam içindeki tüm konumumuzu etkiler.
- Yaptığımız iő, düşüncelerimize ve yaőamımıza belli bir biçim verir. Bireyin sosyal statüsünü belirleyen en önemli kriter iőidir (Yeşilyaprak, 2011).

TEMEL KAVRAMLAR VE KARIYER GELİŞİM SÜRECİ

■ *İő (Job):*

- Belli bir meslek alanında sürdürölen benzer etkinlikler grubudur. Özel bir çalışma alanındaki görevleri tanımlar (Yeşilyaprak, 2011).
 - İő, mesleki bilgi ve becerilerin uygulamaya konmasıdır.
 - Mesleği icra ederken yapılan görev ve aktivitelerdir
 - **ÖRNEK:**
 - Mesleđiniz? Doktor.
 - İőiniz: Cebeci Hastanesi Baş Hekimi

TEMEL KAVRAMLAR VE KARIYER GELİŞİM SÜRECİ

TEMEL KAVRAMLAR VE KARIYER GELİŞİM SÜRECİ

<i>Eski Paradigmalar</i>	<i>Yeni Paradigmalar</i>
Bir meslekte bir ömür	Yaşam süresince 3-7 iş/alan/meslek değiştirme
Tek bir işe odaklanma	Aynı anda birkaç işi yürütme
Adanmışlık ve özdeşleşme	Daha uygun seçenekler araştırma
Dikey hiyerarşiye dayalı ilerleme, statükoculuk	Performansa dayalı ilerleme
Sınırlı bir alanda/derinliğine uzmanlaşma	Pek çok alana aktarılabilir beceriler ve meta yeterlikler geliştirme
Belirlenmiş rol ve görev tanımları	Dinamik, değişen rol ve görevler
İyi bir eğitim-iyi bir meslek-iyi bir şirket garantisi	Doğrusal olmama, yordanamazlık, pozitif belirsizlik
Diploma-unvan-statü dengesi	Yaşam boyu eğitim, sürekli gelişim, değişim, uyum
“Devlet Kapısı” güvencesi	Güvencenin az olduğu bir iş ortamına uyum sağlama
Var olanı sürdürme, belli kalıplara dayalı tutarlılık	Girişimci, yenilikçi, yaratıcı olmaya prim verme
Sabit iş yeri	Bulduğum yer, iş yeri yerimdir
Düzenli çalışma saatleri	İş'in gerektirdiği esnek zamanlama
İş'i bütünsel ve statik bir yapı içinde ele alma	Proje bazında/modüler iş yapısı
Nitelikli tek bireye odaklanma	Uyumlu ekip çalışmasına odaklanma

TEMEL KAVRAMLAR VE KARIYER GELİŞİM SÜRECİ

■ *Kariyer(Career):*

- Kariyer, hayat boyu geliŐmeye devam eden sadece Őu anki mesleği veya işi iŐermeyen meslek öncesi veya sonrası kiŐinin iŐ ve meslekle bütünüleŐmesini ve diğer önemli rolleri olan aile, toplum ve boş zamanları da iÇeren bir yapıya sahiptir.
- Kariyer, yaşam boyu devam eden bir süreçtir, bir meslek seŐmekle veya mesleğe girmekle tamamlanmaz (Herr & Cramer, 1996).

TEMEL KAVRAMLAR VE KARIYER GELİŞİM SÜRECİ

■ **Kariyer(Career):**

- Meslek, seçilir; kariyer oluşturulur.
- Birey kariyer gelişimi içinde çeşitli kararlar verir, seçimler yapar, kendi özellik ve koşulları içinde yaşamda mesleki rolleri ve diğer rollerini kendine özgü bir tarzda sürdürerek kariyerini oluşturur.
- Kariyer, bireye hazır sunulan ve seçilen bir alternatif değil, yaratılan/ yapılan bir şeydir; onu birey kendisi oluşturur. (Yeşilyaprak, 2011).

■ **Kariyer gelişimi (Career Development):**

- Bireysel kariyerin etkileşimini ve gelişimini sağlayan psikolojik, sosyolojik, eğitimsel, kültürel, ekonomik ve fiziksel faktörleri içeren, hayat boyu devam eden bir süreçtir (Herr & Cramer, 1996).

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

- 1. Psikolojik Faktörler**
- 2. Sosyolojik Faktörler**
- 3. Cinsiyet**
- 4. Ekonomik ve Politik Faktörler**

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

1. Psikolojik Faktörler

- A. Yetenek
- B. İlgi
- C. Kişilik
- D. Meslek değerleri

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

A. Yetenek:

- Çeşitli alanlarda sergilenebilen performans kapasitesi.
- Öğrenme gücü
- Bir iş, görev ya da faaliyeti diğer insanlara göre daha başarılı ve daha hızlı bir şekilde yapabilme yetisi (Pişkin, 2011).
- *Her hangi bir davranışı (bilgi veya beceriyi) öğrenebilmek için doğuştan sahip olunan gizilgücün (kapasitenin) çevre ile etkileşim sonucu geliştirilmiş ve yeni öğrenmeler için hazır hale getirilmiş kısmı” olarak yeteneği tanımlayabiliriz (Kuzgun, 2008).*

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

A. Yetenek:

- **Yeteneğin Kaynağı:**

- Genetik
- Çevresel faktörler

- **Yeteneğin Özellikleri:**

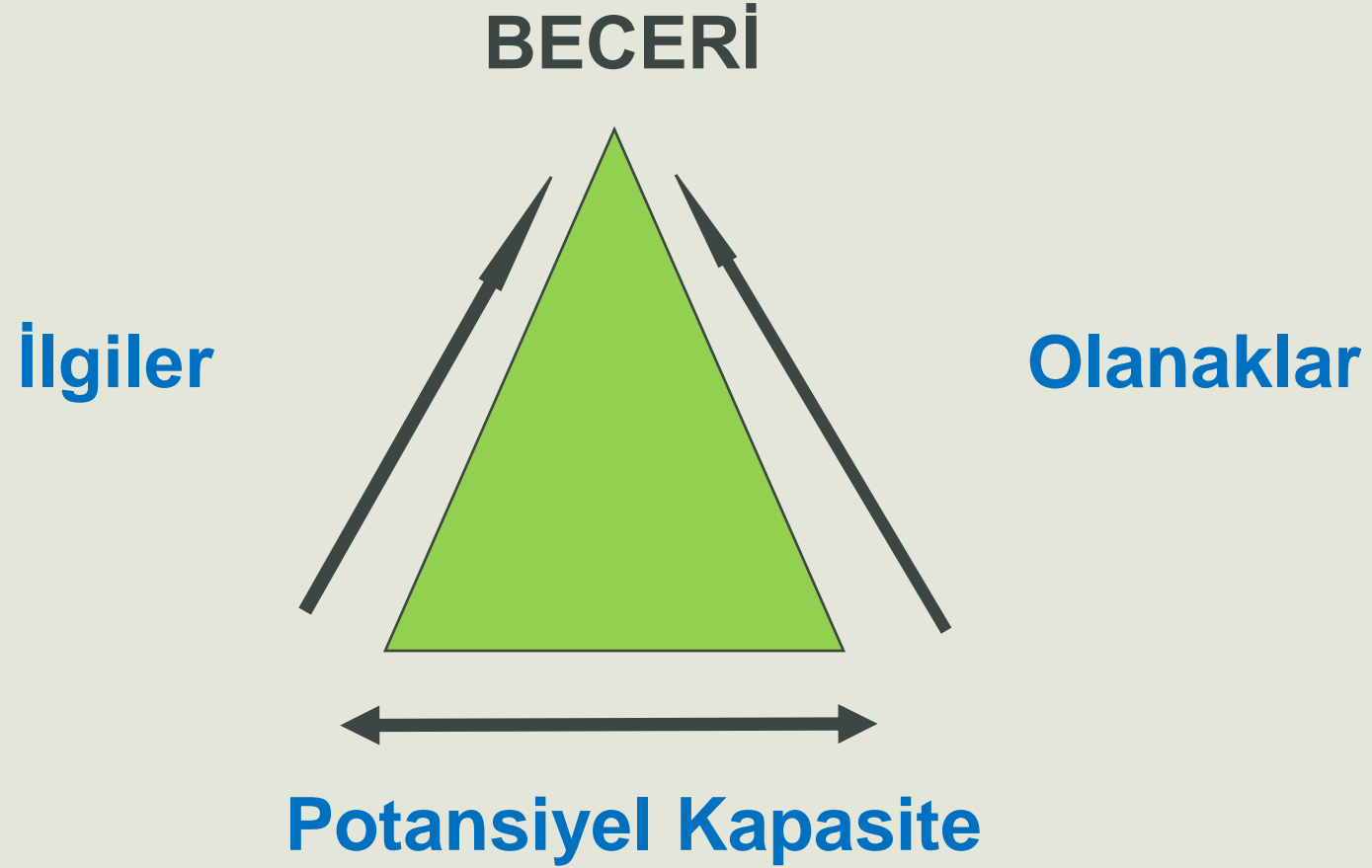
- Yetenek zamanla geliştirilebilir.
- Yetenek görece durağanlık gösterir (Pişkin, 2011).

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

Beceri

- *Beceri*, bireyin bilişsel, psiko-motor ya da fiziksel işlev görmesi olarak tanımlanan alanlarda şu andaki performans düzeyidir.
- Beceri, bireyin ondan istenen işi yapabilecek düzeyde olması anlamına gelir (Pişkin, 2011).

BECERİ =
Potansiyel + İlgi + Olanaklar

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

Yetenek – Beceri Farkı

- **Yetenek** kavramında doğuştan getirilen kalıtsal özelliklerin,
- **Beceri** kavramında ise çevresel koşulların payının daha fazla olduğu söylenebilir
- Bir başka ifade ile beceri; potansiyel, ilgi ve koşulların etkileşimi sonucunda gelinen noktayı gösterir (Pişkin, 2011).

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

Yetenek Alanları (Rotunda, 2006)

- A. Zihinsel Yetenekler
- B. Psikomotor yetenekler
- C. Duyusal veya Algısal
- D. Fiziksel yetenekler

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

1. Zihinsel Yetenekler

- Zihinsel yetenekler daha çok düşünme, muhakeme, okuma, yazma, matematiksel usavurum gibi zihinsel kapasite ile ilgili olan yeteneklerdir.

2. Psikomotor Yetenekler

- Psikomotor yetenekler, kaslar ve bedenle yapılan aktivitelerde kendini gösterir. Bu yetenek bedensel etkinliklerde ortaya konan:
 - Reaksiyon zamanı,
 - Reaksiyon hızı,
 - Duyarlılık,
 - Bedensel koordinasyon ve
 - Bedensel faaliyetlerde kendini gösterir

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

3. Duyusal veya Algısal Yetenekler

- Duyusal veya algısal yetenekler bir uyarıcıyı algılama ya da fark etmeyi sağlayan görsel, işitsel kapasite ile ilgilidir.

4. Fiziksel Yetenekler

- Fiziksel yetenekler ise kas gücü, kardiyovasküler dayanıklılık ve bedensel olarak yapılabilen hareket kalitesi ile ilişkilidir.

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

Gardner'ın Çoklu Zeka Sınıflandırması

1. Sözel - Dilsel Zekâ

- Akademik başarıyla ilişkili olan genel zekânın temel unsurudur.
- Sözel – dilsel zekâ bir anlamda okuma, yazma, dinleme ve konuşmada kelimeleri etkili kullanma yeteneğidir.
- Bu zekâ türü bireyin kendini, başkalarını ya da bir konuyu açıklarken kendini gösterir.
 - Şairler
 - Gazetecilik,
 - Öğretmenlik,
 - Psikolojik danışmanlık ve psikologluk vb.

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

2. Mantıksal-Matematiksel Zekâ

- Bu zekâ türü de okul başarısıyla ilişkili olan genel zekânın temel unsurlarından biridir.
- Hesaplama becerisi, mantıksal nedensellik ilişkisi kurma ve problem çözme becerisini kapsar.
- Bu zekâ türü gelişmiş olan insanlar çevrelerinde genellikle zeki diye adlandırılırlar.
 - Matematikçiler,
 - Mühendisler,
 - Mantık bilimci
 - Felsefeciler vb.

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

3. Müzikal Zekâ

- Bu zekâ türü sesin ritim ve tınısına, ayrıca şarkı söyleme, bir müzik enstrümanı çalma gibi müziksel etkinliklerde sesin duygusal boyutuna duyarlı olmayı gerektiren becerileri kapsar.
- Yaratıcı müziksel zeka:
 - Bestekârlık
- Teknik müziksel zeka:
 - Bir çalgı aleti çalmak
 - Vokalistlik yapmak vb.

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

4. Kinestetik Görsel-Bedensel Zekâ

- Bu zekâ türü, bireyin bedensel etkinliklerde başarılı olmasını sağlar.
- **Görsel bedensel beceriler:**
 - Dans, aktörlük, oyunculuk vb.
- **Yaratıcı Devinimler:**
 - Kareografi, Oyunculuk, aktörlük, film yönetmenliği vb.
- **Sportif beceriler:** (dikkat, çeviklik, kontrol)
 - Profesyonel futbolcular, Uzakdoğu sporları jimnastikçiler vb.
- **Üst düzeyde motor beceriler:**
 - Beyin cerrahları , elmas kesiciler vb.
- **Karmaşık ve soyut düşünceleri jest ve mimiklerini ifade edebilme**
 - Modern dansçılar, pantomim sanatçıları vb.

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

5. Uzamsal Zekâ

- Görsel dünyayı doğru algılamayı gerektiren zekâ türüdür.
 - Sanatsal tasarım yapmayı gerektiren meslekler
 - Görsel tasarım yapmayı gerektiren meslekler
 - Grafikçiler
 - Harita mühendisliği
 - İç mimar (yaratıcı yetenek + teknik konularda uzmanlık)
 - Araba tamirciliği (yaratıcı ve sanatsal yetenekler fazla gerekmez)

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

6. Doğa Zekâsı

- Doğa zekâsı gelişmiş bireyler bitkiler, hayvanlar gibi canlı varlıklara ve jeolojik doğal varlıklara empati duyar, onlara duyarlı davranırlar.
 - Çiftçiler,
 - Ziraatçılar,
 - Veteriner hekimler,
 - Bilim adamları
 - Doğa bilimciler vb.
- Bilim adamları ekolojik sistemi anlamak, türleri belirlemek ve sınıflamak için bu beceriye gerek duyar.
- Empatik beceriler bireylerin canlı varlıkları koruma ve onların yaşamlarına duyarlı olmayı sağlar.

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

7. İçsel Zekâ

- İçsel zekâ beynin ön loblarıyla ilişkili bir zekâ türüdür.
- İçsel zekâ insanın kendini bilmesini sağlar.
- İçsel zekâ insanın kendini takdir etmesi, amaç belirlemesi, kendini ayarlaması ve duygusal öz yönetimini sağlamaya destek olur.
- İçsel özgüveni yükseltmeyi ve stresle etkin bir biçimde baş edebilmeyi etkileyen bir faktördür.
- İçsel zekâ öğrenme, bireysel tatmin elde etme ve başarılı olma gibi bireyin kariyer gelişimi bakımından önemlidir.
- Bu zekânın özellikle de bireysel özyönetim becerilerinin gerektirdiği meslekler arasında şunlar sayılabilir:
 - Pilotluk, polislik, yazarlık, danışmanlık ve öğretmenlik vb.

Kariyer Gelişimi Sürecini Etkileyen Faktörler

8. Kişilerarası Zekâ

- Kişilerarası zekâ da içsel zekâ gibi bireysel iyi oluşu etkiler.
- Diğer insanlarla başarılı ilişkiler kurmayı sağlayan bir zekâ türüdür.
- Bu zekâ türünün bireysel kariyer gelişimini kolaylaştırıcı niteliği vardır.
- Bireysel farklılıkları görebilme, onların duygularını anlama, nasıl bir ruh hali içinde olduklarını algılama, kendini ve diğer bireyleri motive etme, kısacası etkili kişilerarası ilişkiler kurabilmeyi sağlar
- Ayrıca bir grubu yönetebilme ve motive edebilme becerileri de özellikle yönetici ve liderlik pozisyonlarındaki bireylerin sahip olmaları gereken önemli özellikler arasındadır.
 - Psikolojik danışmanlık, psikologluk, öğretmenlik ve satış danışmanlığı vb.

Kaynakça

- Herr, E.L. ve Crammer, S.H. (1996). *Career guidance and counseling through the lifespan* (5th Ed). New York: Harper Collins Publishers.
- Kuzgun, Y. (2008), *Meslek Danışmanlığı: Kuramlar Uygulamalar*. Ankara: Nobel.
- Rotunda, M. (2006). *Abilities.içinde: J. Greenhaus ve G. Callanan (Ed.).Encyclopedia of career development. (s.1-5)*. Sage.
- Pişkin, M.(2011). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya*. (Yeşilyaprak, B. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşilyaprak, B. (2011). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem.